2.5. Sporto įstatymo teisinio reguliavimo kaita: naujos tendencijos ir elektroninio sporto iššūkiai

Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos
Viešosios teisės institutas
Vilius Lapis
El. paštas v.lapis@mruni,eu

DOI: 10.13165/LT-24-01-16

Santrauka. *Nuo 2025 m. sausio 1 d. Lietuvoje įsigaliojo naujoji Sporto įstatymo redakcija, kuria siekiama iš esmės modernizuoti, skaidrinti ir efektyvinti sporto sektoriaus teisinį reguliavimą. Šiais pokyčiais įtvirtinta aiškesnė sporto veiklos sutarčių sudarymo ir įgyvendinimo tvarka, sustiprinta sportininkų teisių apsauga, nustatyti griežtesni kvalifikaciniai reikalavimai sporto specialistams ir sudarytos prielaidos efektyviau kovoti su dopingu. Naujajame teisiniame modelyje taip pat sukurtas sportininkų teisių atstovo institutas, siekiant užtikrinti greitesnį ir objektyvesnį sportininkų ir sporto organizacijų ginčų sprendimą. Svarbų dėmesį skiriant gero valdymo, skaidrumo, sąžiningumo ir atsakomybės principams, tikimasi ne tik pagerinti sporto organizacijų veiklos kokybę, bet ir padidinti visuomenės pasitikėjimą sporto sektoriumi. Šiame straipsnyje analizuojami svarbiausi naujosios Sporto įstatymo redakcijos pokyčiai, vertinama jų atitiktis Konstitucijai ir tarptautiniams standartams, siekiant atskleisti, kaip toks reformuotas teisinis pamatas gali lemti visapusišką sporto sektoriaus pažangą.*

Reikšminiai žodžiai: *sporto teisė; sportininkų teisės; antidopingas; sporto įstatymas; elektroninis sportas.*

Įvadas

Būtų sunku paneigti, kad sportas, fizinis aktyvumas ir su tuo susijusi sveikatingumo kultūra yra vienos esminių socialinio gyvenimo ir asmens gerovės pamato vertybių, kurių svarba pripažįstama ne tik visuomenės, bet ir valstybės lygmeniu. Šių vertybių reikšmė atsispindi nacionalinės teisės aktuose, tarptautiniuose sporto politikos dokumentuose, o svarbiausia – ją rodo nuolatinis poreikis tobulinti sporto sektorių: jį skaidrinti, stiprinti sportininkų teisių apsaugą, diegti aiškesnes sporto veiklos sutarčių ir finansavimo taisykles ir griežtinti kovą su dopingu. Būtina įvertinti ir augančią elektroninio sporto (e. sporto), tampančio neatsiejama šiuolaikinio sporto sistemos dalimi, reikalaujančia adekvataus teisinio reguliavimo, reikšmę. Nepaisant elektroninio sporto tarptautinio augimo, Lietuvoje jo teisinė padėtis lieka neapibrėžta, o integracija į sporto teisės sistemą kol kas tik diskutuojama.

Pastarųjų metų praktika, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės išankstinio tyrimo ataskaitos „Aukšto meistriškumo sporto valdymas“ išvados, ambicingi 2021–2030 metų

Nacionalinio pažangos plano tikslai ir susikaupusios sporto sektoriaus problemos paskatino parengti reikšmingą teisės aktų paketą. Šie pokyčiai neapsiriboja vien sąvokų tikslinimu ar administracinių procesų paprastinimu – jie žymi esminį sporto sistemos teisinio reguliavimo lūžį kuriant tvaresnį, aiškesnį, efektyvesnį ir labiau tarptautinius standartus atitinkantį sporto modelį.

2024 m. birželio 27 d. priimta naująja Sporto įstatymo Nr. I-1151 redakcija, įsigaliojusia nuo 2025 m. sausio 1 d., siekiama ne tik teisinio stabilumo, bet ir visapusiškos pažangos: supaprastinti sporto veiklos sutarčių sistemą, aiškiai apibrėžti sportininkų ir sporto organizacijų pareigas, sudaryti palankesnes sąlygas gauti valstybės finansavimą, nustatyti aiškesnius kvalifikacinius reikalavimus sporto specialistams, sukurti sportininkų teisių atstovo institutą, stiprinti kovos su dopingu priemones ir įtvirtinti gerąjį valdymą sporto organizacijose. Norima, kad reguliavimas taptų aiškus ir sistemiškas, be to, nuosekliai atsispindėtų praktikoje ir sudarytų sąlygas sporto bendruomenei kokybiškai veikti. Vis dėlto e. sportas šiame įstatyme nėra integruotas, o tai rodo teisinio reguliavimo spragą, kurią būtina spręsti norint užtikrinti šios srities tvarumą ir ilgalaikę plėtrą.

Šio straipsnio tikslas – įvertinti svarbiausius šių teisinių pokyčių, padarytų naująja įstatymo redakcija, aspektus, taip pat apžvelgti kitus sporto teisės srityje įvykusius pokyčius. Šiame straipsnyje pagrindiniu tyrimo objektu tampa naujoji, nuo 2025 m. sausio 1 d. įsigaliojusi Sporto įstatymo redakcija. Analizuojant šiuos pokyčius siekiama identifikuoti pagrindines teisinio reguliavimo tobulinimo kryptis, įvertinti tikėtiną jų poveikį praktikoje, taip pat ištirti, kaip šie pokyčiai gali nulemti visapusišką sporto sektoriaus pažangą ateityje. Straipsnyje taikyti loginis analitinis, sisteminės analizės, lingvistinis, teleologinis ir apibendrinimo metodai.

2.5.1. Teisinio reguliavimo pokyčiai pagal naująją Sporto įstatymo redakciją

Sporto sektorius Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų valstybių, ilgą laiką buvo vertinamas kaip esminė socialinio, fizinio ir psichologinio ugdymo sritis. Visgi praktikoje išryškėjo ne viena problema: neaiškios sporto veiklos sutarčių nuostatos, neužtikrintas sportininkų teisių gynimas, sunkiai įgyvendinami kvalifikacijos reikalavimai sporto specialistams, taip pat miglotos finansavimo sąlygos, nepakankamai aiški antidopingo politika. Šios aplinkybės paskatino 2024 m. parengti ir priimti Sporto įstatymo Nr. I-1151 pakeitimo įstatymo projektą Nr. XIVP-3748(3) (toliau – Sporto įstatymas). Naujasis įstatymas turėtų išspręsti metų metus besikaupusius iššūkius, sustiprinti sporto sektoriaus valdymą ir skatinti skaidrumą.

Sportininkų, sporto organizacijų ir visuomenės lūkesčiai, susiję su sportu, gerokai išaugo: iš sporto tikimasi ne tik meistriškumo ir sveikatinimo funkcijos, bet ir aiškių taisyklių, teisingumo principų užtikrinimo, sportininkų teisių gynimo. Naujuoju Sporto įstatymu siekiama sukurti teisinį pagrindą, kuris leistų sporto organizacijoms, sportininkams, treneriams, instruktoriams, mokytojams ir kitiems specialistams veikti efektyviau, skaidriau ir tvariau.

2.5.1.1. Sporto veiklos sutarčių ir finansavimo skaidrumas

Naujasis Sporto įstatymas žymi sisteminį Lietuvos sporto srities teisinio reguliavimo atnaujinimą, kuriame ypatingas dėmesys skiriamas sportininkų, sporto organizacijų, trenerių ir teisėjų tarpusavio santykių skaidrumui, pusiausvyros ir atsakomybės užtikrinimui. Iki šiol egzistavę neapibrėžtumai – kas, kaip ir kada privalo sudaryti sporto veiklos sutartis, kokiomis sąlygomis skiriamas finansavimas, kokias teises ir pareigas turi kiekviena su sporto veikla susijusi sutarties šalis – kėlė nemažai problemų. Dėl tokių neaiškumų apribojamos sportininkų teisių gynimo galimybės, sunkinamas atsakomybės paskirstymas, kyla ginčų, kuriuos kartais sudėtinga išspręsti.

Viena esminių pokyčių sričių – naujas požiūris į sporto veiklos sutarčių sistemą. Ankstesnis reguliavimas apėmė sporto šakų federacijų pareigą sudaryti sutartis su sportininkais, tačiau pačių sportininkų pozicija liko nepakankamai apibrėžta. Tai sukurdavo asimetriją: sportininkas, gaunantis valstybės stipendiją, nebūtinai išreikšdavo sutikimą su jam keliamomis sąlygomis. Naujajame įstatyme šis disbalansas panaikintas – sporto veiklos sutartis tampa sąlyga gauti valstybės stipendiją. Tai reiškia, kad ir sporto organizacija, ir sportininkas privalo prisiimti konkrečius įsipareigojimus. Tokia tvarka užtikrina, kad valstybės lėšos būtų skiriamos tik tiems sportininkams, kurie geranoriškai laikysis sutartų taisyklių, aktyviai treniruosis ir sieks sportinių rezultatų.

Dar vienas svarbus pokytis – sporto veiklos sutarčių standartizavimas. Švietimo, mokslo ir sporto ministrui pavesta nustatyti vienodą sporto veiklos sutarties formą. Vertinant teisiškai, tai mažina interpretacijų erdvę, ginčų tikimybę, administracinę naštą. Sportininkas aiškiai žinos, kokius įsipareigojimus prisiima, kokios garantijos jam suteikiamos, o federacija gaus skaidrią priemonę kontroliuoti ir vertinti sportininko pasirengimą. Be to, sporto veiklos sutartis gali būti neatlygintinė, todėl sporto organizacijos ir sportininkai galės lanksčiai derinti bendradarbiavimo sąlygas ne vien finansiniais, bet ir kitais principais.

Naujajame įstatyme patikslinta sąvoka „rengiami sportininkai“. Dabar sutartis bus privaloma sudaryti tik su tais sportininkais, kurie priklauso suaugusiųjų ar jaunimo amžiaus grupių nacionalinėms rinktinėms ir (ar) gauna valstybės stipendiją. Taip nuo ankstesnio apie 12 000 sutarčių poreikio pereinama prie realistiškesnio, maždaug 500 sutarčių skaičiaus. Tai racionalus administracinės naštos sumažinimas, padedantis išvengti formalizmo ir užtikrinantis, kad sutartys būtų sudaromos tik su tais sportininkais, kurie realiai dalyvauja aukšto meistriškumo sporto veiklose.

Pokyčiai apima ir finansavimo skirstymo tvarką. Nuo šiol sporto šakų federacijoms skiriamos lėšos bus vertinamos ne tik pagal aukšto meistriškumo sportinius pasiekimus, bet ir pagal veiklas, plėtojančias fizinį aktyvumą, švietėjišką darbą, jaunųjų talentų identifikavimą. Tai atitinka Europos sporto modelio koncepciją – investicijos skirstomos ne tik elitiniam sportui, bet ir jo pamatui, kuriame formuojami stiprūs ir motyvuoti sportininkai.

Nustačius standartizuotą sporto veiklos sutarties formą, aiškiai apibrėžus sportininkų ir organizacijų pareigas, susiejus valstybės stipendiją su sporto veiklos sutarčių sudarymu,

sukuriama teisinių santykių apsauga, didinamas sporto sistemos skaidrumas, mažinama ginčų tikimybė. Toks sprendimas atliepia ir gero valdymo principus, nustatytus naujajame Sporto įstatyme: aiškios, skaidrios ir vienodos sutarties sąlygos sumažina piktnaudžiavimo galimybes, padeda užtikrinti teisinį saugumą, stiprina pasitikėjimą sporto sektoriumi.

Galima teigti, kad šios priemonės ne tik padės sukurti teisinio saugumo erdvę, bet ir formuos naują sporto vadybos ir organizavimo kultūrą. Toks kompleksinis teisinis požiūris į sporto sritį ilgainiui turėtų lemti darnesnę, efektyvesnę ir skaidresnę sporto raidą, geresnes sąlygas sportininkams siekti aukščiausių rezultatų ir patikimesnį valstybės lėšų naudojimą.

2.5.1.2. Kovos su dopingu priemonės ir skaidri sporto aplinka

Kova su dopingu jau seniai tapo esminiu prioritetu siekiant užtikrinti sąžiningą, skaidrų ir sveiką sportą. Naujajame Sporto įstatyme[1], atsižvelgiant į tarptautinius reikalavimus ir Pasaulinio antidopingo kodekso[2] nuostatas, nustatytos aiškios priemonės, kurių paskirtis – efektyviau kovoti su dopingu ir įtvirtinti švaraus sporto kultūrą. Pagrindinės šių pokyčių kryptys – sporto organizacijų atsakomybės stiprinimas, nacionalinės antidopingo agentūros funkcijų išgryninimas, sportininkų ir visuomenės švietimas, taip pat griežtesnė sąsaja tarp antidopingo taisyklių laikymosi ir valstybės teikiamo finansavimo.

Vienas svarbiausių pasikeitimų – reikalavimas sporto šakų federacijoms, olimpiniam, parolimpiniam, regos, klausos, judėjimo ar intelekto negalią turinčių asmenų sporto, studentų sporto judėjimams Lietuvoje vadovaujančioms nevyriausybinėms organizacijoms įtvirtinti savo veiklos dokumentuose atsakomybę už nacionalinių antidopingo taisyklių pažeidimus. Šis reikalavimas nėra griežtai formalus: organizacijos gali jį įtvirtinti ne tik įstatuose, bet ir kituose veiklos dokumentuose. Toks lankstumas nesudarys didelės administracinės naštos, tačiau sukurs teisinį ir moralinį pamatą, skatinantį sporto organizacijas aktyviau dalyvauti prevencinėje veikloje, didinti sąmoningumą ir atsakomybę kovojant su dopingu.

Siekiant užtikrinti, kad dopingo prevencija nebūtų tik formali deklaracija, o taptų praktika, Sporto įstatyme nacionalinei antidopingo agentūrai – Lietuvos antidopingo agentūrai – numatytos aiškios funkcijos ir bendradarbiavimo su švietimo, mokslo ir sporto ministro įgaliota institucija mechanizmas. Agentūra vertins, ar valstybės biudžeto lėšų prašantys juridiniai asmenys įgyvendina antidopingo reikalavimus, ir apie tai informuos atsakingą instituciją. Jeigu federacijos ar kitos sporto organizacijos nesilaiko nacionalinių antidopingo taisyklių, jos gali netekti valstybės paramos. Tai efektyvus svertas, skatinantis sporto šakų federacijas užsiimti realia kovos su dopingu veikla, užtikrinti mokymus, testavimus ir švietimą.

Statistika rodo, kad iki šiol didžioji dalis finansavimą gaunančių federacijų nevykdė

1 Lietuvos Respublikos sporto įstatymas, *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 9-215; 2008, Nr. 47-1752; TAR, 2018-10-31, Nr. 2018-17451; 2022-01-28, Nr. 2022-01355; 2024-07-05, Nr. 2024-12643.

2 Pasaulinė antidopingo agentūra, Pasaulinis antidopingo kodeksas (redakcija nuo 2021 m. sausio 1 d.). https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Antidopingo%20kodeksas_elektroninis.pdf.

realių dopingo prevencijos priemonių. Pvz., 2023 m. pirmąjį ketvirtį vos keletas federacijų kreipėsi dėl mokymų ar testavimo organizavimo. Naujasis reguliavimas turėtų pakeisti šią situaciją – federacijos skatinamos aktyviau bendradarbiauti su Lietuvos antidopingo agentūra, naudotis jos teikiamomis konsultacijomis ir paslaugomis, plėsti švietėjišką veiklą. Taip konstruojama didesnė atsakomybė ir sąmoningumas: sporto organizacijos taps aktyviomis kovos su dopingu dalyvėmis, o ne tik pasyviomis stebėtojomis.

Be to, Sporto įstatyme nustatyta, kad sporto šakų federacijos savo interneto svetainėse turi skelbti informaciją, susijusią su kova su dopingu – nuorodą į Lietuvos antidopingo agentūros svetainę ar nacionalinėse antidopingo taisyklėse nurodytą aktualią informaciją. Tai leis sportininkams, jų tėvams, treneriams, sporto medikams, žurnalistams ir kitiems suinteresuotiems asmenims greitai ir patikimai sužinoti visas aktualias naujienas: draudžiamų medžiagų sąrašų pokyčius, testavimo reikalavimus, ADAMS sistemos naudojimo taisykles, sankcijas už taisyklių pažeidimus. Tokia informacijos sklaida ne tik didins sporto bendruomenės informuotumą, bet ir prisidės prie skaidrumo, gerosios praktikos ir atsakomybės kultūros stiprinimo.

Sporto veiklos sutartys, apimančios sąlygas dėl nacionalinių antidopingo taisyklių laikymosi, dar labiau padidins sportininkų ir sporto organizacijų suvokimą, kad kovoje su dopingu dalyvauja visi sistemos veikėjai. Sportininkai, pasirašydami sutartis, įsipareigos laikytis nustatytų reikalavimų, o federacijos – pasirūpinti tinkamu šių taisyklių taikymu praktikoje.

Nauji kriterijai bus taikomi ir vertinant tarptautinių aukšto meistriškumo sporto varžybų organizavimo projektus. Kovos su dopingu priemonių vertinimas – tai papildomas kriterijus, kuris paskatins federacijas imtis aktyvesnių priemonių, užtikrinti testavimą, švietimą, bendradarbiavimą su tarptautinėmis sporto federacijomis. Dėl to Lietuvoje organizuojamos tarptautinės sporto varžybos taps ne tik aukšto lygio renginiais, bet ir pavyzdžiu, kad švari ir sąžininga konkurencija yra esminis sporto principas.

Galiausiai nacionalinės antidopingo organizacijos veiklos nepriklausomumas užtikrinamas ne tik formaliai – Sporto įstatyme aiškiai įvardytos Lietuvos antidopingo agentūros funkcijos, atsakomybė ir nepriklausomumo principai, taip atitinkant tarptautinius standartus. Tai reiškia, kad agentūra turi tinkamą teisinę, finansinę ir organizacinę bazę veikti efektyviai, profesionaliai ir nešališkai.

Apibendrinant galima teigti, kad kovos su dopingu priemonių stiprinimas – kompleksinis žingsnis, skatinantis sporto organizacijas, sportininkus, trenerius, medikus ir kitus dalyvius sąmoningai siekti švaraus sporto principų. Naujosios nuostatos užtikrins, kad dopingas nebūtų toleruojamas, o sąžiningų varžybų ir geros reputacijos sportinėje aplinkoje standartas taptų neatsiejama Lietuvos sporto kultūros dalimi.

2.5.1.3. Sportininkų teisių atstovas: naujas institutas sportininkų interesams ginti

Naujoji sportininkų atstovo pareigybė sukurta atsižvelgiant į pasaulyje plintančią praktiką, pagal kurią tam, kad konfliktai, kylantys tarp sportininkų ir sporto organizacijų, būtų sprendžiami greičiau, nešališkiau ir efektyviau, pasitelkiami sporto srityje veikiantys ombudsmeno, arbitražo ar kitų teisių gynimo institucijų modeliai. Sportininkų atstovas nėra tiesiogiai savarankiškas institutas – įstatyme numatyta, kad šis atstovas dirba savarankiškai, tačiau yra techniškai remiamas Vyriausybės įgaliotos įstaigos, užtikrinant išteklius, nepriklausomumą ir galimybę veikti be pašalinio spaudimo.

Sportininkų atstovo veikla grindžiama ne tik formalia kontrolės funkcija, bet ir pastangomis padėti sportininkams susiorientuoti sudėtingame sporto teisės ir vadybos lauke. Jam patikėta užduotis prižiūrėti, kaip praktiškai įgyvendinamos sportininkų teisės, susijusios su įvairiomis sporto organizacijų atliekamomis funkcijomis: nuo treniruočių, stovyklų, sporto pratybų organizavimo iki aukšto meistriškumo varžybų dalyvio statuso užtikrinimo. Taip kuriama saugiklių sistema, garantuojanti sportininkams, kad jų teisės nebus pažeidžiamos, o kylančios problemos bus sprendžiamos operatyviai.

Sportininkų atstovas – Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos darbuotojas, tačiau skiriamas konkurso tvarka, turintis aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir atitinkantis nepriekaištingos reputacijos kriterijus. Kitaip tariant, kandidatas į šias pareigas turi pasižymėti aukštais etikos standartais, atsparumu korupcijos rizikai ir gebėjimu objektyviai vertinti susidarančias situacijas. Be to, ministerijai keliama pareiga užtikrinti sportininkų atstovo veiklos ir organizacinį nepriklausomumą: jis turi būti nešališkas ir nepatirti jokio politinio ar organizacinio spaudimo.

Sportininkų atstovo funkcijos yra plačios ir įvairiapusės. Viena vertus, atstovas tiesiogiai kontaktuos su sportininkais, nagrinės jų prašymus ar skundus, vertins, ar buvo pažeistos jų teisės. Skundų nagrinėjimo terminai – gan trumpi, tai leis spręsti problemas laiku, nevėluojant. Jei problema sudėtinga, sportininkų atstovas gali kreiptis pagalbos į specialių žinių turinčių ekspertų grupę – tai suteikia lankstumo ir užtikrina, kad specifiniai, dažnai itin specializuoti sporto klausimai būtų vertinami kompetentingai ir objektyviai.

Atstovas turi teisę reikalauti, kad sporto organizacijos nutrauktų pažeidimus, pakeistų sprendimus ar aktus, kurie pažeidžia sportininkų teises. Tai reiškia, kad atstovas ne tik stebės situaciją, bet ir aktyviai įsikiš, kad nustatyti pažeidimai būtų ištaisyti. Svarbus aspektas – sportininkų atstovo sprendimai atitinkamų sporto organizacijų turi būti nagrinėjami ir įgyvendinami, jos apie sprendimo įgyvendinimo priemones privalo informuoti atstovą per aiškiai nustatytus terminus.

Be to, sportininkų atstovas užsiims prevencine veikla: švies sportininkus, sporto organizacijas apie sportininkų teises ir pareigas, aptars priemones, padedančias užkirsti kelią pažeidimams ateityje. Taip formuojama mokymosi kultūra, didinamas sporto sistemos savireguliacijos potencialas. Atstovas rinks ir viešins nuasmenintą informaciją, apibendrintą praktiką, duomenis

apie dažniausius pažeidimus, jų tipologiją, teiks pasiūlymus dėl teisės aktų tobulinimo. Toks atvirus duomenis skleidžiantis mechanizmas padės identifikuoti sistemines problemas, siūlyti teisinio reguliavimo patobulinimus ir kurti skaidresnę, atviresnę sporto aplinką.

Vertinant iš teisininko pozicijos, sportininkų atstovo institutas yra inovatyvus, bet logiškas sprendimas. Sportas jau seniai nebėra vien varžybų ir treniruočių laukas – tai sudėtinga socialinė ekosistema, apimanti teisinius, finansinius, organizacinius santykius, kuriuose sportininko balsas turi būti girdimas. Atstovas veiks kaip tiltas tarp sportininkų ir organizacijų, padėdamas spręsti konfliktus dar jų užuomazgų stadijoje, siekiant išvengti perteklinių, brangių ir ilgų ginčų teismuose. Sportininkų atstovas užpildys spragą, kuri anksčiau trukdydavo sportininkams efektyviai ginti savo teises, teiks rekomendacijas, kreipsis į prokuratūrą ar ikiteisminio tyrimo institucijas, jei įžvelgs galimų nusikalstamų veikų bruožų.

Ši funkcija taip pat didins sportininkų pasitikėjimą sistema, motyvuos sportininkus aktyviau dalyvauti priimant sprendimus, skatins atsakomybę ir savarankiškumą. Ilgalaikėje perspektyvoje galima tikėtis, kad sportininkų atstovo veikla prisidės prie aukštesnio sporto sektoriaus kultūros lygio, konfliktų skaičiaus mažėjimo, greitesnio jų sprendimo, stipresnio demokratinio valdymo principų įgyvendinimo.

2.5.1.4. Valdymo organų reputacija ir gero valdymo principai

Siekiant skaidrumo ir autoriteto sporto srityje, naujajame įstatyme nustatytos griežtesnės sąlygos asmenims, einantiems vadovaujamas pareigas sporto organizacijose. Valstybės biudžeto lėšos nebus skiriamos, jei organizacijos valdymo procesuose dalyvauja asmenys, teisti už sunkius ar labai sunkius nusikaltimus, nesvarbu, ar teistumas yra išnykęs. Taip pat numatyta atsakomybė už šiurkščius darbuotojų teisių pažeidimus. Tokie kriterijai atitinka gero valdymo principus, įsitvirtinusius tarptautinėje sporto teisėje ir organizacijų praktikoje. Šis žingsnis yra svarbus, nes taip užkertamas kelias dvejopiems standartams ir korupcijos, piktnaudžiavimo galimybėms. Organizacijos skatinamos rinktis tik nepriekaištingos reputacijos asmenis, o tai kuria palankesnę terpę skaidriam ir atsakingam sporto valdymui.

Naujoji Sporto įstatymo redakcija žymi reikšmingą sporto sektoriaus teisinio reguliavimo lūžį. Jame siekiama aiškumo, stabilumo ir tvarumo. Galima teigti, kad įstatymo pakeitimai atitinka daugelį gero valdymo, teisingumo, lygiateisiškumo ir proporcingumo principų. Jie ne tik sistemina sporto srities reguliavimą, bet ir skatina atskiras organizacijas, trenerius ir sportininkus imtis atsakomybės, plėtoti bendradarbiavimą, gerbti etikos ir sąžiningumo normas.

Šie pokyčiai greičiausiai pareikalaus tam tikro pereinamojo laikotarpio – reikės atnaujinti vidinius sporto organizacijų dokumentus, stiprinti administracinius gebėjimus, keisti požiūrį į dopingo kontrolę, sportininkų teises. Vis dėlto ilgainiui šie veiksmai turėtų lemti didesnį sporto sektoriaus skaidrumą, padidinti visuomenės pasitikėjimą sporto institucijomis, paskatinti jaunus talentus drąsiau žengti sportininko keliu. Lietuvos sporto sistema, veikdama pagal aiškesnes,

labiau subalansuotas ir efektyvesnes teisines nuostatas, galės labiau atliepti šiuolaikinius standartus ir gerąją tarptautinę praktiką, o tai galiausiai naudinga ne tik sportininkams, bet ir visiems sporto entuziastams, visuomenei, valstybei ir šalies prestižui tarptautinėje arenoje.

2.5.2. Sporto įstatymo atitiktis Lietuvos Respublikos Konstitucijai

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos sporto įstatymas 2024 m. lapkričio 13 d. susidūrė su konstitucingumo patikra. Tądien Konstitucinis Teismas priėmė nagrinėti Seimo narių grupės prašymą įvertinti, ar tam tikros Sporto įstatymo nuostatos, įtvirtintos 2022 m. sausio 18 d. ir 2022 m. birželio 27 d. redakcijose, taip pat dalis naujai priimto, nuo 2025 m. sausio 1 d. įsigaliojančio Sporto įstatymo pakeitimų (2024 m. birželio 27 d. redakcija) neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintai asociacijų laisvei, teisinės valstybės ir proporcingumo principams.

Pareiškėjų abejonės grindžiamos argumentais, kad naujasis teisinis reguliavimas gali būti vertinamas kaip nepagrįstas valstybės kišimasis į organizacijų autonomiją, jų narių ir vadovų parinkimo laisvę ir neatsižvelgimas į individualias aplinkybes, nes sporto organizacijos, siekiančios gauti valstybės biudžeto lėšų sporto programoms įgyvendinti, yra įpareigotos nustatyti savo valdymo organų narių rotaciją, atitikti nepriekaištingos reputacijos standartus, o asmenų, anksčiau teistų už sunkius ar labai sunkius nusikaltimus (neatsižvelgiant į tai, ar teistumas išnykęs, ar panaikintas), dalyvavimas valdymo organuose gali užkirsti kelią gauti finansavimą.

Šis konstitucinis ginčas rodo, kad sporto sektoriaus reguliavimas yra ne tik praktinis, bet ir vertybinis klausimas, reikalaujantis pusiausvyros tarp viešųjų interesų (skaidrumo ir nepriekaištingos reputacijos užtikrinimo) ir organizacijų teisių laisvai tvarkytis savo vidaus reikalus. Konstitucinio Teismo sprendimas šioje byloje gali tapti esminiu rodikliu, kaip ateityje bus apibrėžtos sporto organizacijų galimybės gauti valstybės paramą ir nustatytos tikslios ribos tarp valstybės intervencijos į asociacijų veiklą ir šių organizacijų autonomijos.

2.5.3. Elektroninis sportas: kokia situacija dabar?

Elektroninis sportas (e. sportas) Lietuvoje iki šiol išlieka *vacuum iuris* situacijoje, o jo reguliavimo klausimas iš esmės nepasistūmėjo į priekį. Nors Seimas priėmė naujos redakcijos Sporto įstatymą, kuriuo siekiama sukurti holistinį sporto modelį – nuo fizinio aktyvumo pagrindų iki aukšto meistriškumo sporto, e. sportas liko už šio teisinio modelio ribų. Tai rodo, kad, nors tam tikri pirmieji žingsniai žengti, teisinės reikšmės aspektu e. sporto reguliavimas vis dar išlieka stagnacijoje. Dėl šios situacijos Lietuvos e. sporto industrija atsilieka nuo tarptautinių praktikų, kuriose šis sektorius jau tapo reikšminga sporto ir ekonomikos dalimi.

Lietuvos Respublikos Seimo Jaunimo ir sporto reikalų komisijoje buvo aptariama ne tik e. sporto reikšmė, bet ir tai, kaip lietuvių kalboje galėtų būti vartojamas ir trumpinamas terminas „elektroninis sportas“. Siūlyti variantai „e. sportas“ ar „el. sportas“ buvo laikomi tinkamais pagal lietuvių kalbos normas, o pasaulyje plačiai vartojamas terminas „esportas“ neatitiko mūsų kalbos

rašybos taisyklių. Diskusijos, kuriose buvo iškeltos šios kalbinės problemos, nepadarė jokio realaus progreso sprendžiant svarbiausią klausimą – e. sporto teisinės struktūros ir reguliavimo sukūrimą. Nepaisant aptarimų, nei terminologiniai sprendimai, nei platesnės reguliavimo kryptys nebuvo galutinai apibrėžtos. Tai reiškia, kad finansavimo mechanizmai, specialistų rengimo iniciatyvos ir infrastruktūros plėtra lieka neįgyvendinti.

Dėl šių neišspręstų klausimų e. sporto dalyviai Lietuvoje ir toliau susiduria su praktiniais apribojimais. Pavyzdžiui, e. sporto bendruomenė negali naudotis valstybės finansuojamomis infrastruktūros programomis ar gauti paramos projektams, kurie kituose sporto sektoriuose yra įprasta praktika. Be to, dėl teisinio statuso nebuvimo trūksta aiškių gairių, kaip šią sritį integruoti į švietimo sistemą. Tai ypač reikšminga, nes tarptautinėje praktikoje e. sportas dažnai siejamas su edukacijos iniciatyvomis, kurios ugdo technologinius įgūdžius, be to, skatina jaunimo socialinę įtrauktį ir profesinę raidą.

Kita vertus, tokios šalys kaip Pietų Korėja, Vokietija ar Prancūzija jau yra sukūrusios reguliavimo sistemas, kurios užtikrina sektoriaus stabilumą ir leidžia šiai sričiai tapti reikšmingu ekonomikos ir kultūros elementu. Tokių šalių pavyzdžiai rodo, kad aiškus e. sporto reguliavimas ne tik apsaugo dalyvių interesus, bet ir sudaro prielaidas sektoriui augti ir prisidėti prie valstybės ekonominio ir socialinio vystymosi. Lietuva, nesuformavusi aiškios strategijos, rizikuoja prarasti galimybę įsilieti į šią sparčiai augančią industriją.

Nors Jaunimo ir sporto reikalų komisijos diskusijos rodo pirmuosius žingsnius link e. sporto integracijos, pokyčių teisinės reikšmės aspektu neįvyko. Lietuvoje vis dar nėra aiškiai apsispręsta, ar e. sportą pripažinti oficialia sporto šaka, ar kurti atskirą reguliavimo sistemą, pritaikytą specifiniams šios srities poreikiams. Be šių strateginių sprendimų e. sportas ir toliau liks teisinio reguliavimo paraštėse, o jo potencialas tiek švietimo, tiek sporto, tiek ekonomikos srityse bus neišnaudotas. Tik imantis nuoseklių teisėkūros veiksmų galima užtikrinti, kad e. sportas taptų tvaria ir konkurencinga Lietuvos sporto sistemos dalimi, turinčia aiškų teisinį pagrindą ir strateginį augimo planą.

Išvados

1. Analizuojant naujosios Sporto įstatymo redakcijos esminius pokyčius, matyti, kad daug dėmesio skiriama aiškesniam sporto veiklos sutarčių, finansavimo kriterijų ir kvalifikacinių reikalavimų sporto specialistams reglamentavimui. Šie pokyčiai padės išvengti neapibrėžtumų ir sumažins ginčų tikimybę.
2. Įtvirtinant sportininkų teisių atstovo institutą akcentuojamas greitesnis ir efektyvesnis sporto bendruomenės ginčų sprendimas, užtikrinant nešališką, objektyvų ir labiau sportininkų interesus atliepiantį mechanizmą. Tokia naujovė skatina skaidresnį sporto valdymą ir didina sportininkų pasitikėjimą sistema.
3. Naujuoju reguliavimu stiprinamos kovos su dopingu priemonės, aiškiai nustatant sporto

organizacijų atsakomybę, skatinant švietėjišką veiklą, testavimą ir bendradarbiavimą su nacionaline antidopingo agentūra. Tikimasi, kad tai skatins geresnę sportininkų ir sporto organizacijų sąmoningumo kultūrą, nepakantumą dopingo vartojimui ir kurs švaresnį sporto klimatą.

4. Griežtesni reikalavimai sporto organizacijų vadovų reputacijai ir valdymo organų narių rotacijai atliepia viešąjį interesą ir konstitucinius principus. Vis dėlto, vykstant Konstitucinio Teismo vertinimui, paaiškės, ar šie ribojimai iš tiesų neprieštarauja asociacijų laisvės ir proporcingumo principui.
5. Ilgalaikėje perspektyvoje naujoji Sporto įstatymo redakcija sudarys palankesnes sąlygas tobulinti sporto infrastruktūrą, didinti sportininkų ir visuomenės pasitikėjimą ir užtikrinti, kad sporto sistema atitiktų šiuolaikinius skaidrumo, atsakomybės ir gero valdymo standartus ne tik nacionaliniu, bet ir tarptautiniu lygiu.
6. Nepaisant naujosios redakcijos Sporto įstatymo reformų, skirtų tradicinio sporto sektoriui modernizuoti ir sustiprinti, e. sportas lieka neintegruotas į šį teisinį reguliavimą. Toks teisinis vakuumas (*vacuum iuris*) riboja galimybes šiai sparčiai augančiai sričiai gauti aiškų statusą, finansavimą ir infrastruktūros plėtros galimybes, todėl ilgalaikėje perspektyvoje būtinos diskusijos dėl e. sporto įtraukimo ar atskiro teisinio reguliavimo sukūrimo.

The Evolution of Legal Regulation in the Sports Law: New Trends and Challenges in Electronic Sports

Mykolas Romeris University Law School
Institute of Public Law
Vilius Lapis
E-mail: V.lapis@mruni.eu

DOI: 10.13165/LT-24-01-16

Summary. *Starting from 1 January, 2025, a new edition of the Lithuanian Sports Law will come into force, aiming to fundamentally modernize, enhance transparency, and improve the efficiency of legal regulation within the sports sector. These reforms establish clearer procedures for concluding and implementing sports-related contracts, strengthen the protection of athletes' rights, introduce stricter qualification requirements for sports professionals, and create more favorable conditions to combat doping effectively. Additionally, a sports athletes' rights representative will be introduced to ensure a faster and more impartial resolution of disputes between athletes and sports organizations. By placing a strong emphasis on principles of good governance, transparency, fairness, and accountability, these changes are expected not only to improve the overall quality of sports organizations' activities but also to increase public trust in the sports sector. Although the new law does not specifically regulate electronic sports, it provides a potential foundation for future discussions on integrating this rapidly growing sector into the Lithuanian sports framework. This article examines the most significant changes introduced by the new edition of the Sports Law, assesses their compatibility with the Constitution and international standards, and seeks to reveal how this reformed legal framework can drive the comprehensive advancement of the sports sector.*

Keywords*: sports law; athletes' rights; anti-doping; sports act; esports.*

LIETUVOS TEISĖ

2024

Esminiai pokyčiai

Redaktoriai:
Prof. dr. Lyra Jakulevičienė, Prof. dr. Vytautas Sinkevičius

Vykdančioji redaktorė
Dr. Kristina Kenstavičienė

Redakcinės kolegijos nariai:
Prof. dr. Virginijus Bitė
(Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Privatinės teisės institutas)
Prof. dr. Saulius Katuoka
(Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės institutas)
Prof. dr. Jolanta Zajančkauskienė
(Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Baudžiamosios teisės ir proceso institutas)
Doc. dr. Juozas Valčiukas
(Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Viešosios teisės institutas)

Recenzentai:
Prof. dr. Lina Mikalonienė (Mykolo Romerio universitetas)
Doc. dr. Marijus Šalčius (Vytauto Didžiojo universitetas)

ISSN 2669-137X (spausdintas)
ISSN 2669-1388 (internete)

© Autorių kolektyvas, 2024
© Mykolo Romerio universitetas, 2024